

Research Paper

Designing and validating the educational package of secure attachment to God in the context of Islamic culture (a study of experts' views)

Fatemeh Yosefi¹, Mohammad Hossien Falah², Hassan Zareei Mahmoodabadi³, Ali Nazari⁴

1. PhD student in counseling, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran

2. Associate Professor, Department of Educational Sciences and Psychology, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran

3. Associate professor, Department of psychology and educational sciences. Yazd University, Yazd, Iran

4. Professor, Department of Design, Faculty of Art and Architecture, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran.

<https://doi.org/10.22034/scart.2026.141479.1546>

Received: June 8, 2024

Accepted: January 31, 2025

Available Online: March 21, 2026

Keywords:

Feeling, attachment, intimate relationships

Abstract

The purpose of this research was to design and validate the educational package of safe attachment to God in the context of Islamic culture. The research method used is qualitative research method. For this purpose, the grounded theory method was used to analyze the findings. For this purpose, interviews were conducted with experts and psychologists who interact directly with this field, so that the goals of the safe attachment to God educational package can be well identified. In addition, library studies were conducted to include the required topics in the educational package with the aim of identifying the existing needs. At the end of this stage, a safe attachment to God educational package was prepared. The field of research included specialists and psychologists who are aware of the current issue. Based on the selection of the snowball and until reaching the theoretical saturation, the number of 12 people was determined as the research field. The results of this research showed that the safe attachment to God educational package had 11 sessions, which included interpersonal interactions, familiarity, functions and types of attachment to God, the framework and generalities of secure attachment to God, prerequisites for secure attachment to God, how to create this prerequisite Needs, management of obstacles, ways to increase, stability and stability of secure attachment to God and finally evaluation from the audience. According to the average of the items, which is higher than the average number (3) and the level of significance in all the items is lower than 0.05; It was found that the activities related to the designed educational package have a favorable validity.

Yosefi, F., Falah, M. H., Zareei Mahmoodabadi, H., Nazari, A. (2026). Designing and validating a safe attachment to God educational package in the context of Islamic culture. *Sociology of Culture and Art*, 8 (1), 1- 18.

Corresponding author: Mohammad Hossein Fallah

Address: Islamic Azad University, Yazd, Iran

Email: mohammadhossienfalah@gmail.com

Designing and validating the educational package of secure attachment to God in the context of Islamic culture (a study of experts' views)

Extended Abstract

1- Introduction

Considering the importance of secure attachment to God, it is necessary to provide a comprehensive path to increase the level of secure attachment to God by creating an educational package. Paying attention to secure attachment to God can provide the basis for creating a spiritual capital in society and lead to the improvement of people's self-confidence. The lack of serious studies in the field of safe attachment to God has caused the absence of scientific and serious processes in the development of this variable and also provides a capacity in the development of safe attachment to God. The lack of serious studies in this regard has caused those serious activities in this regard are not carried out seriously and the native educational model and package in Iran is not provided for the development of safe attachment to God. This issue has caused the present research to be designed and implemented with the aim of designing and validating the safe attachment to God educational package in the context of Islamic culture. Therefore, the main question of the current research is, how many sessions and what concepts does the safe attachment to God educational package have in the context of Islamic culture?

2- Methods

The research method used is qualitative research method. For this purpose, interviews were conducted with experts and psychologists who interact directly with this field, so that the objectives of the safe attachment to God educational package can be well identified. In qualitative research, research findings are often obtained with innovative methods, open questions, content analysis, and final conclusions. In the present research, this theory was carried out with Glazer's systematic method, and in the implementation of the research, data collection and analysis was done through coding. In addition, library studies were conducted to include the required topics in the educational package with the aim of identifying the existing needs. At the end of this stage, a safe attachment to God educational package was prepared. At this stage, the statistical community included specialists and psychologists who are aware of the current issue. Based on the selection of the snowball and until reaching the theoretical saturation, 12 people were identified as the research sample. In order to measure the trustworthiness of the research, at first, validity was checked with the method of member review. For this purpose, the findings of the research were presented to four participants so that they could study, review and revise the theory text. In some cases, the text and

analyzes were modified and the final theory changed. Finally, it led to an agreement and final approval of the overall research model. In the following, the intra-subject agreement method (by two coders) was used to check reliability.

3- Findings

In the present study, the main source of data was the study of upstream documents and interviews. This means that the initial interviews are exploratory and descriptive, and after the interview, data coding is done. Also, by constantly comparing data, theoretical codes were provided through open coding, and in the same way, coding of 12 participants and upstream documents was done. The results obtained from the statements and views of experts showed that 64 propositions were extracted from their experiences and views. In addition, library studies were conducted to include the required topics in the educational package with the aim of identifying the existing needs. At the end of this stage, a safe attachment to God educational package was prepared. At this stage, the statistical community included specialists and psychologists who are aware of the current issue. Based on the selection of the snowball and until reaching the theoretical saturation, 12 people were identified as the research sample. The results of the current research showed that the educational package of secure attachment to God will have 11 sessions, which will start from the first session including getting to know and communicating with the group members and will continue until the eleventh session of evaluating the audience.

4- Discussion & Conclusion

According to psychologists, mental security and faith are closely related, and safe or insecure attachment behaviors that are formed in a person provide the basis for him to be inclined towards faith or not. Attachment to God causes resilience. Resilience is the result of secure attachment. The more secure attachment people have, the attachment to God is known as a safe base that is a refuge for mankind in times of distress. Just as creating a secure attachment relationship in children is considered vital for their growth and health promotion in adulthood, the formation and evolution of a secure attachment to God can also play an essential role in the spiritual flourishing, adaptation, health and well-being of humans. Secure attachment has an effect on other aspects of life, including the relationship with God and the acquisition of faith. Psychologists say that these functions can be identified in the actions and behaviors of a religious and believing person, and he naturally and unconsciously experiences the functions resulting

Designing and validating the educational package of secure attachment to God in the context of Islamic culture (a study of experts' views)

from attachment to God in his life. Praying as a result of faith in God reveals the function of seeking closeness in attachment. According to the results of the present research, it is suggested that while using the educational package prepared in the field of safe attachment to God; it provided a platform for the institutionalization of the education of this package among women with initial incompatible schemas in the field of exclusion and exclusion. Also, according to the results of the present research, it is suggested that by holding training courses among women with initial incompatible schemas in the field of cutting and rejection; it provided conditions to improve secure attachment to God.

5- Funding

No funding has been received for conducting this research

6- Authors' Contributions

This article was written in collaboration with each author

7- Conflict of Interests

The authors declare no conflict of interest

طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران)

فاطمه یوسفی^۱، محمد حسین فلاح^۲، حسن زارعی محمودآبادی^۳، علی نظری^۴

۱. دانشجوی دکتری تخصصی مشاوره، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

۲. دانشیار گروه علوم تربیتی و روان‌شناسی، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران (نویسنده مسئول)

۳. دانشیار بخش روانشناسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

۴. استاد گروه طراحی، دانشکده هنر و معماری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران.

چکیده

تحقیق حاضر با هدف طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی انجام بود. روش تحقیق مورد استفاده روش تحقیق کیفی می‌باشد. بدین منظور از روش نظریه مبنایی جهت بررسی تحلیل یافته‌ها استفاده گردید. به همین منظور، مصاحبه با متخصصان و روانشناسانی که به‌طور مستقیم با این حوزه در تعامل هستند، صورت گرفت تا اهداف بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا به‌خوبی شناسایی شود. ضمن اینکه مطالعات کتابخانه‌ای جهت گنجاندن سرفصل‌های مورد نیاز در بسته آموزشی باهدف شناسایی نیازهای موجود انجام شد. در پایان این مرحله، بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا تهیه شد. میدان پژوهش شامل متخصصان و روانشناسان آگاه به موضوع حاضر بود. بر اساس انتخاب گلوله برفی و تا رسیدن به اشباع نظری تعداد ۱۲ نفر به‌عنوان میدان پژوهش مشخص شدند. نتایج به‌دست‌آمده از اظهارات و دیدگاه‌های صاحب‌نظران نشان داد که ۶۴ گزاره، ۲۲ مفهوم و ۱۱ مقوله از تجربیات و دیدگاه‌های آنان استخراج شد. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا دارای ۱۱ جلسه بود که شامل تعاملات بین فردی، آشنایی، کارکردها و انواع دل‌بستگی به خدا، چارچوب و کلیات دل‌بستگی ایمن به خدا، پیش نیازهای دل‌بستگی ایمن به خدا، نحوه ایجاد این پیش نیازها، مدیریت موانع، راهکارهای افزایش، ثبات و پایداری دل‌بستگی ایمن به خدا و نهایتاً ارزیابی از مخاطبان می‌باشد. با توجه به میانگین گویه‌ها که بالاتر از عدد میانگین (۳) می‌باشد و میزان سطح معناداری در تمامی گویه‌ها پایین‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد؛ مشخص گردید که فعالیت‌های مربوط به بسته آموزشی طراحی شده از اعتبار مطلوبی برخوردار باشد.

تاریخ دریافت: ۱۹ خرداد ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۲ بهمن ۱۴۰۳

انتشار آنلاین: ۱ فروردین ۱۴۰۵

واژه‌های کلیدی: احساس، دل‌بستگی،

روابط صمیمانه

استناد: یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

* نویسنده مسئول: محمد حسین فلاح

نشانی: دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران

پست الکترونیکی: mohammadhossienfalah@gmail.com

۱- مقدمه و بیان مسئله

یکی از مسائل مهمی که همواره می‌بایستی مدنظر قرار گیرد توجه به بافت فرهنگی یک منطقه است. با توجه به اهمیت دین اسلام توجه به بافت فرهنگی اسلامی در این دین نیز مهم و کلیدی است. بافت فرهنگی اسلامی می‌تواند شامل اصول اخلاقی و ارزشی حاکم بر دین اسلام باشد که در آن به تمامی جنبه‌های مختلف فردی، گروهی و دینی توجه شده است. یکی از مسائل مهم در بافت فرهنگ اسلامی توجه به دل‌بستگی به خدا است که به‌عنوان یک مسئله مهم و ضروری کاملاً درک می‌گردد (غباری و حدادی، ۱۳۹۰: ۳). یکی از عوامل بسیار مهم در پایه‌ریزی روابط سالم، جهت‌گیری دل‌بستگی افراد است. در میان پیشرفت‌های روزافزون که روان‌پزشکی در طول سال‌ها داشته است؛ این حقیقت روز به روز روشن تر شده که کیفیت مراقب پدر و مادر در اولین سال‌های زندگی طفل در سلامت روحی آینده او اهمیت حیاتی دارد، برای تأمین سلامت روح طفل یا کودک خردسال برقراری مناسبات صمیمی و گرم و دائمی بین او و مادرش (کسی که بتواند جایگزین مادر او بوده نقش او را به‌طور شایسته ایفا کند) ضرورت دارد. چنانچه طفل از چنین روابطی برخوردار نباشد آن وضع را به اصطلاح محرومیت از مهر مادر می‌گویند (کوندت^۱ و همکاران، ۲۰۲۰: ۶۶). این دل‌بستگی تلاش برای جستجو و حفظ تماس با افراد مهم زندگی یک قاعده برانگیزاننده اولیه و ذاتی بشر است (جونگ^۲، ۲۰۲۰: ۱۴۲). جانسون و ویفن، براین باورند که داشتن ارتباطی و دل‌بستگی عاطفی ایمن با افراد نزدیک زندگی همچون والدین فرزندان همسر معشوق یکی از مهم‌ترین نیازهای اولیه بشر است. مقیاس سه طبقه‌ای اصلی سبک دل‌بستگی رمانتیک هازن شاور، ۱۹۸۷ طبقه‌بندی ساده‌ای را که سبک دل‌بستگی نامیده می‌شود تهیه و ابداع کرد: ۱- سبک دل‌بستگی اجتنابی: وقتی به دیگران نزدیک می‌شوم تا حدی احساس ناراحتی می‌کنم. ۲- سبک دل‌بستگی مضطرب: دریافتیم که دیگران تمایلی ندارند تا به آن اندازه که من دوست دارم به من نزدیک شوند. ۳- سبک دل‌بستگی ایمن: دریافتیم که نزدیک و صمیمی شدن با دیگران نسبتاً ساده و آسان است و از اینکه به آن‌ها وابسته شوم یا آن‌ها را به خود وابسته کنم، احساس راحتی می‌کنم. دل‌بستگی ایمن با احساس عشق، تأیید، صمیمیت و گرمی نسبت به چهره‌های دل‌بستگی مشخص می‌شود. دل‌بستگی مضطرب با احساس ناسازگاری و سردرگمی مشخص می‌شود و چهره‌های دل‌بستگی در زمان‌های خاص گرم، محبت‌آمیز و قابل اعتماد و در زمان‌های دیگر سرد، دور و غیرقابل اعتماد تلقی می‌شوند. دل‌بستگی اجتنابی، صرفاً معکوس دل‌بستگی ایمن است - یعنی چهره‌های دل‌بستگی بالقوه به‌طور مداوم سرد، دور و غیرقابل اعتماد تلقی می‌شوند؛ و نوع آخر دل‌بستگی نامرتب از ترس بدون راه‌حل ناشی می‌شود. والدین می‌توانند فرزندان خود را به روش‌های مختلف و اغلب ناخودآگاه بترسانند. این ممکن است از طریق سوءاستفاده یا بی‌توجهی باشد، اما همچنین می‌تواند از طریق آسیب‌های حل‌نشده و از دست دادن در زندگی خود والدین باشد که باعث ایجاد احساس ترس در او می‌شود که ناخواسته کودک را می‌ترساند. کودک در یک دوراهی وحشتناک گیر کرده است: گزینه بقای او به او می‌گوید که به جای امن فرار کند، اما امنیت ممکن است در همان شخصی باشد که آن‌ها را می‌ترساند (لی^۳ و همکاران، ۲۰۲۳: ۲).

طرحواره‌ها سازه‌هایی است که بر اساس واقعیت یا تجربه شکل می‌گیرد و به‌عنوان واسطه پاسخ‌های افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد (گال و بیلودئو^۴، ۲۰۲۰: ۲۷۸۰). طرحواره‌ها به دلیل ارضا نشدن نیازهای هیجانی اساسی دل‌بستگی ایمن به دیگران مانند نیاز به امنیت، بیان نیازها و هیجانات سالم، خودانگیختگی و تفریح، محدودیت‌های واقع‌بینانه و خویشنداری در دوران کودکی به وجود آمده‌اند (هندرسون و کنت^۵، ۲۰۲۲: ۱۶۲).

ادبیات کوچک اما رو به رشدی که نظریه دل‌بستگی را گسترش داده و پدیده‌های مذهبی را نیز در بر می‌گیرد، نشان می‌دهد که روابط صمیمانه بین انسان‌ها و خدا معیارهای تعیین‌کننده دل‌بستگی‌ها را برآورده می‌کند (سیدنوهی و قدسی، ۲۰۲۳: ۲). ادبیات رو به رشد نشان می‌دهد که مشارکت مذهبی با پیامدهای سلامت روانی مطلوب همراه است (هولمان و مارماروش^۶، ۲۰۲۳: ۲۲).

¹ Counted

² Jung

³ Lee

⁴ Gall & Bilodeau

⁵ Henderson & Kent

⁶ Hollman & Marmarosh

بالین‌حال، بسیاری از این تحقیقات تنها بر جنبه‌های معدودی از زندگی مذهبی، از جمله مشارکت در نهادهای مذهبی سازمان‌یافته، متمرکز شده‌اند. سبک‌های مقابله مذهبی؛ و اخیراً سیستم‌های پشتیبانی مذهبی. مطالعات بسیار کمتری به‌طور سیستماتیک سایر جنبه‌های مشارکت مذهبی، مانند روابط صمیمی با خدا را بررسی کرده‌اند (برادشاو^۱ و همکاران، ۲۰۰۸: ۶۴۵؛ لاد و اسپیکاکا^۲، ۲۰۰۲: ۴۷۶؛ پولنر^۳، ۱۹۸۹: ۹۴؛ پولوما و گالوپ^۴، ۱۹۹۱: ۲۲). با توجه به ادبیات قابل‌توجهی که اثرات سودمند روابط اجتماعی انسان، دل‌بستگی‌ها و حمایت را بر بهزیستی روانشناختی نشان می‌دهد (هاوس^۵ و همکاران، ۱۹۸۸: ۲۹۴؛ میرووسکی و راس^۶، ۲۰۰۳: ۳۲؛ سیمن^۷، ۱۹۹۶: ۴۴۳)، کمبود تحقیقات در مورد تعامل با خدا نشان‌دهنده شکاف قابل‌توجهی در دانش است که به‌صورت جدی درک می‌گردد (کناب و همکاران، ۲۰۲۳: ۲۹۷). پژوهش حاضر با استناد به کاربردهای اخیر نظریه دل‌بستگی در پدیده‌های دینی، به رفع این نقص می‌پردازد. با تکیه بر نظریه بالبی (۱۹۶۹، ۱۹۷۳، ۱۹۸۰) در مورد دل‌بستگی‌های والدین-کودک، محققان نشان داده‌اند که روابط نزدیک و بین فردی نه تنها برای رشد کودک بسیار مهم است، بلکه برای بزرگسالان نیز مهم است (میرووسکی و راس، ۲۰۰۳). مطالعات اخیر حتی نشان داده است که روابط صمیمی با خدا ممکن است پیامدهای عمیقی برای رفاه روانی اجتماعی داشته باشد (دمیرکان^۸، ۲۰۲۳: ۱۰۱).

با توجه به اهمیت دل‌بستگی ایمن به خدا نیاز است تا با ایجاد یک بسته آموزشی مسیری جامع در مسیر افزایش سطح دل‌بستگی ایمن به خدا را فراهم نمود. توجه به دل‌بستگی ایمن به خدا می‌تواند زمینه جهت ایجاد یک سرمایه معنوی در اجتماع را فراهم نماید و منجر به ارتقا سطح اعتماد به نفس افراد گردد. نبود مطالعات جدی در حوزه دل‌بستگی ایمن به خدا باعث شده است تا فرایندهای علمی و جدی در مسیر توسعه این متغیر وجود نداشته باشد و همچنین ظرفیتی در مسیر توسعه دل‌بستگی ایمنی به خدا را فراهم نماید. نبود مطالعات جدی در این خصوص باعث شده است تا فعالیت‌های جدی در این خصوص به‌صورت جدی انجام نگردد و مدل و بسته آموزشی بومی در کشور ایران جهت توسعه دل‌بستگی ایمن به خدا فراهم نگردد. این مسئله باعث شده است تا تحقیق حاضر باهدف طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی طراحی و اجرا گردد. لذا سؤال اصلی تحقیق حاضر این است که دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی دارای چه ابعادی است؟

۲- پیشینه پژوهش

۱-۲: ملاحظات نظری

دل‌بستگی ایمن به خدا

موضوع دل‌بستگی و عاطفه و هیجانی که فرد با دیگران تجربه می‌کند در ارتباط با خدا نیز وجود دارد. بنابراین خدا به عنوان موضوع دل‌بستگی دارای ویژگی‌هایی است از جمله به نظر می‌رسد آگاهی از وجود موضوع دل‌بستگی از لحاظ روانشناختی به رغم عدم حضور فیزیکی و قابلیت مشاهده، احساس ایمنی را در فرد به وجود می‌آورد. دیگر اینکه افراد در شرایط تنیدگی و بحرانی به مذهب رجوع می‌کنند و به سوی خدا می‌روند. همچنین فرد با اعتقاد به اینکه خدا اساس ایمنی است احساس قدرت می‌کند و اعتماد به نفس او به هنگام اضطراب و ترس افزایش می‌یابد. این احساس ایمنی به آرامش روانی در فرد منجر می‌شود و وی را برای مقابله با مشکلات و چالش‌های زندگی آماده می‌کند. بنابراین ایمنی همانند پادزهری در برابر ترس و اضطراب است (خراشادیزداده و همکاران، ۲۰۱۲: ۴۴). کرک پاتریک و شیور^۹ (۱۹۹۲) گزارش دادند که دل‌بستگی ایمن به خدا با رضایت بیشتر از زندگی و سطوح پایین‌تر اضطراب و افسردگی مرتبط است. آنان دریافتند که دل‌بستگی ایمن به خدا با تنهایی در میان

¹ Bradashow

² Ladd & Spika

³ Polner

⁴ Poloma & Gallup

⁵ House

⁶ Mirowsky & Ross

⁷ Seeman

⁸ Demirkan

⁹ Kirkpatrick & Shaver

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در یافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

زنان رابطه معکوس دارد. روات و کرک پاتریک^۱ (۲۰۰۲) دریافتند که دلبستگی اجتنابی به خدا، به عنوان معکوس دلبستگی ایمن، با جاودانگی نمادین و سازگاری، رابطه معکوس دارد. در طرف مقابل، دلبستگی مضطرب با روان رنجور خوبی و عاطفه منفی ارتباط مثبت داشت و با عاطفه مثبت همبستگی معکوس داشت. با این توجه می‌توان گفت رابطه با خدا جنبه‌های بسیار مشابهی با رابطه با والدین دارد و بنابراین می‌تواند معیارهای تعریف شخصیت دلبستگی را برآورده کند. با توجه به اینکه در زمینه تئوری دلبستگی پیوند به حیوان، مکان، روابط نزدیک یا روابط کاری را نیز به هم متصل می‌کنیم، می‌توانیم با دلبستگی به خدا نیز رابطه ایجاد کنیم (کتاب و همکاران، ۲۰۲۳: ۲۹۷).

کرک پاتریک (۱۹۹۹) با الهام گرفتن از پژوهش‌های بالبی و اینورث، ارتباط انسان با خدا را نوعی پیوند دانست که با نظریه دلبستگی قابل تبیین است. دلبستگی ایمن به خدا، دلبستگی اجتنابی به خدا و دلبستگی اضطرابی-دوسوگرایی انواع دلبستگی موجود انسان به خدا بود که کرک پاتریک و همکارانش در پژوهش تحلیل عاملی آن را توصیف کرده‌اند. یافته‌های پژوهشی نشان داده‌اند که بین سبک‌های دلبستگی و متغیرهای مذهبی از قبیل باور مذهبی، تعهد و روابط نزدیک، تصویر ذهنی از خدا؛ تجارب تغییرات قلبی و تجارب سخن گفتن به زبان دیگری (نوعی آیین مذهبی در مذهب پروتستان) رابطه وجود دارد. کرک پاتریک (۱۹۹۹) اعتقاد دارد که دلبستگی مضطرب-اجتنابی با خدا در نهایت باعث بی‌اعتقادی و ترک مذهب فرد می‌شود. نتایج نشان می‌دهد، عامل تصور از خدا با روابط والد-کودک ارتباط قوی دارد. ابعاد دلبستگی به خدا به طور متفاوتی با برون دادهای روانشناختی همبستگی دارند. بخصوص دلبستگی اضطرابی به خدا با عواطف منفی و اضطراب کلی همبستگی دارد و در حالی که دلبستگی اجتنابی به خدا رابطه معنی‌داری با این متغیرها ندارد (کتاب و همکاران، ۲۰۲۳: ۲۹۸).

سبک‌های دلبستگی اضطرابی و دلبستگی اجتنابی به خدا تاثیر منفی بر سلامت روانی دارند؛ اما سبک دلبستگی ایمن به خدا بر سلامت روانی اثر مثبت دارد.

انواع سبک‌های دلبستگی به خدای کرک پاتریک و شیور شامل سه مورد زیر می‌باشد.

1. دلبستگی ایمن به خدا

دلبستگی ایمن به خدا عامل مهمی در سلامت روانی افراد به شمار میرود. افرادی که دلبستگی ایمن به خدا دارند کمتر دچار افسردگی میشوند و احساس رضایت بیشتری را تجربه می‌کنند.

2. دلبستگی اجتنابی به خدا

افراد با دلبستگی اجتنابی از ارتباط داشتن و نزدیک شدن به خدا دوری می‌کنند. به هر حال چهره دلبستگی اجتنابی به خدا طبق الگوی انطباقی همانند چهره دلبستگی نایمن والد، فاقد پناهگاه مطمئن جهت اعتماد به خدا و همچنین فاقد پایه ایمنی جهت اکتشاف عمیق می‌باشد، لذا افراد اجتنابی به خدا به دلیل فقدان نیروگذاری عاطفی در چهره دلبستگی و به دلیل ترس از شکست در دریافت حمایت خداوند، بیشتر متمایل به قطع ارتباط با چهره دلبستگی (خدا) می‌باشند و دچار سردرگمی می‌شوند.

3. دلبستگی اضطرابی-دوسوگرایی

افراد با دلبستگی اضطرابی به خدا، هراس از دوست داشته نشدن توسط خدا دارند و به دنبال اطمینان از عشق خداوند هستند (کرک پاتریک و شیور، ۱۹۹۲).

تصور از خدا در میزان سلامت افراد دخیل می‌باشد و شکل‌گیری تصور مثبت در افزایش سلامت روان نقش دارد. تصویری که از خدا در افراد می‌تواند شکل بگیرد به صورت مثبت و منفی تقسیم می‌شود و در تصور مثبت از خدا، خدا مهربان، حمایتگر راهنما و ... تصور می‌شود که می‌توان نقش آرامش‌دهی داشته باشد و در تصور منفی است خدا، خدا اصلاحات منطقی نظیر طرد‌کننده تنبیه‌کننده نامهربان و غیره تصور می‌شود که باعث می‌شود افراد نومیدی، تنفر و خلق منفی را تجربه کند داشتن نگرش مذهبی اختلالات مرتبط را کاهش می‌دهد تنظیم هیجان و مخصوصاً راهبرد مثبت با ارزیابی شناختی هیجانات باعث کاهش احساس منفی و افزایش احساسات مثبت و رفتار ناسازگارانه افراد می‌شود (قاسمی، ۱۳۹۸: ۱۱). اهمیت سبک کنارآمدن مسأله‌مدار و باورهای دینی ست که به صورت ضربه‌گیر و سپری در کنارآمدن با فشارهای زندگی زنان سرپرست خانواده عمل می‌کنند. به

¹ Rowatt & Kirkpatrick

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

عبارت دیگر، سبک مسأله مدار به عنوان یک عامل شناختی و باورهای دینی به عنوان عاملی شناختی - عاطفی به فرد کمک میکند که بتواند مشکلات و تنیدگی های زندگی را به خوبی پردازش و تحلیل کرده و واکنش مناسبی در برابر رخدادهای منفی زندگی داشته باشند و در نتیجه بکارگیری درست راهبردها فرد میتواند سلامت روان، رضایت، شادکامی و سرزندگی بالایی را تجربه کند (سلطانیان و همکاران، ۱۳۹۸: ۴۶۰).

روش گراند تئوری

گراند تئوری یا نظریه داده بنیاد یک روش تحقیق کیفی است که برای نظریه‌پردازی پیرامون پدیده مورد مطالعه استفاده می‌شود. این روش زمانی استفاده می‌شود که ادبیات پژوهش پیرامون موضوع از غنای لازم برخوردار نباشد. همچنین هدف ارائه یک نظریه جدید است که تاکنون در جوامع پژوهشی مطرح نشده است. بارنی گلیزر و آنسلم اشتراوس در دهه ۱۹۶۰ در خلال مطالعه مفهوم مرگ در بیماریان و نگرش آنها به نزدیکان‌شان به دستاوردهایی رسیدند که در کتابی با نام «گراند تئوری» منتشر شد. آنها در این کتاب رویکرد تازه‌ای در روش پژوهش ارائه کردند که هدف آن کاهش سلطه روش‌های کمی بر علوم اجتماعی و پرستاری بود. کتاب گلیزر و اشتراوس به سال ۱۹۶۷ منتشر شد یعنی زمانی که طرفداران مکتب فکری فرانکفورت و نظریه انتقادی به شدت به پارادایم اثبات‌گرایی می‌تاختند. دیدگاه‌های جان دیویی، هربرت بلومر، رابرت مرتون، جرج هربرت مید و تالکوت پارسونز در شکل‌گیری روش داده‌بنیاد گلیزر و اشتراوس تاثیر زیادی داشت (جلیلی، ۱۴۰۰: ۴۵).

امروزه ۳ رهیافت مسلط در نظریه پردازی زمینه بنیان قابل تفکیک است:

- رهیافت ظاهرشونده: بارنی گلیسر (۱۹۹۲)
- رهیافت نظام‌مند: اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸)
- رهیافت ساخت‌گرایانه: کتی چارمز (۲۰۰۰) (خانکه، ۱۴۰۳: ۳۳).

نظریه داده بنیاد یکی از استراتژی‌های پژوهش محسوب می‌شود که از طریق آن نظریه‌پردازی بر مبنای مفاهیم اصلی حاصل از داده‌های موجود در زمینه، شکل می‌گیرد. اینگونه نظریه‌پردازی مبتنی بر استعاره کولاژ و همانند مدل سطل زباله تصمیم‌گیری می‌باشد که از تلاقی تصادفی اجزاء و البته با هنرنمایی نظریه‌پرداز ترکیبی نو، بدیع و جذاب خلق می‌شود. رهیافت ظاهرشونده یکی از رهیافت‌های اصلی در روش گراند تئوری است که بوسیله بارنی گلیزر به سال ۱۹۹۲ مطرح گردید. گلیزر معتقد است این رویکرد همان رویکرد اصیل نظریه‌پردازی داده‌بنیاد می‌باشد (اوتکای^۱، ۲۰۱۲: ۴۵). گلیزر در انتقاد از روش نظام‌مند اشتراوس و کوربین معتقد بود آنها بیش از حد چارچوبی از پیش معین تاکید دارند. از نظر گلیزر، نظریه باید از داده‌ها ظاهر شود نه اینکه براساس مقوله‌های از پیش معین مدل پارادایمی شکل گیرد. یک نظریه در داده‌ها ریشه دارد و از آنها استخراج می‌شود نه اینکه مجبور باشیم داده‌ها را در یک قالب مشخص شکل دهیم. به نظر می‌رسد رهیافت ظاهرشونده گلیزر آزادی عمل بیشتری به پژوهشگر می‌دهد امکان ارائه نظریه‌های متنوع را فراهم می‌سازد. به نظر می‌رسد تمرکز رهیافت ظاهرشونده گلیزر بر تشریح دقیق و نظام‌مند مقوله‌ها و پیرو آن پدیده مورد مطالعه است. تمرکز باید بر مرتبط کردن مقوله‌ها و زاینده شدن نظریه باشد و نه صرفاً تشریح مقوله‌ها. اگر هدف پژوهش توصیفی باشد دیگر گراند تئوری روش مناسبی برای پژوهش نخواهد بود. هدف این روش تولید مفاهیمی است که کنش‌های افراد را بدون در نظر گرفتن زمان و مکان تشریح می‌کند (کاتکلیفی^۲، ۲۰۰۰: ۵۰). پیروان رهیافت اشتراوس و کوربین، نظریه خود را در قالب یک مدل پارادایمی ارائه می‌کنند. این در حالی است که نظریه داده‌بنیاد در انتزاعی‌ترین سطح مفهومی، هستی پیدا می‌کند. ارائه الگوی بصری پایین‌ترین حد انتزاع است و نباید نظریه‌پردازی با این رویکرد آغاز گردد (جلیلی، ۱۴۰۰: ۴۵). به همین دلیل است که پژوهشگر در رهیافت گلیزری در پایان پژوهش خود، نظریه را براساس روابط میان مقوله‌ها بدون یک نمودار تصویری ثابت به بحث می‌نشیند. با توجه به اینکه دلبستگی ایمن به خدا یک پدیده است که مقوله‌هایی را در خود جای دارد که می‌بایستی خارج از نظام چارچوب‌مند اشتراوس و کوربین مورد بررسی قرار گیرد؛ لذا بهره‌گیری از روش گلیزر می‌تواند نقش مهمی در تبیین پدیده دلبستگی ایمن به خدا داشته باشد. بدون شک بهره‌گیری از

¹ Oktay

² Cutcliffe

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

روش اشتراوس و کوربین و استفاده از چارچوب نظام مند این روش باعث می‌گردد تا مولفه‌ها و مقوله‌های دلبستگی ایمن به خدا به صورت جامع مورد بررسی قرار نگیرد. به عبارتی برخی ظرفیت‌های منحصر به فرد روش گلیزر از جمله شیوه درست در بکارگیری استقرا، بررسی نظام مند حل مساله، کلی‌نگری در تحلیل داده‌ها، تحلیل موشکافانه و عمیق و چگونگی شناخت مقوله‌ها و پیوند آن‌ها باعث گردید تا در تحقیق حاضر جهت بررسی مطلوب‌تر پدیده دلبستگی ایمن به خدا از روش گراند تئوری و رهیافت ظاهرشونده گلیزر استفاده گردد.

۳- پیشینه تجربی

دلبستگی ایمن به خدا از جمله متغیرهایی می‌باشد که در تحقیقات داخلی و خارجی به آن اشاره شده است. نظری و همکاران (۱۴۰۲) اشاره داشتند که دلبستگی ایمن به خدا می‌تواند نقش مهمی در ترویج رفتارهای مطابق با ارزش‌های جامعه داشته باشد و مسیر تحول فردی و اجتماعی را تسریع نماید. این در حالی است که جونگ (۲۰۲۰) اشاره داشت که بهبود دلبستگی به خدا نیازمند برنامه‌های جامعه و آموزش‌های فردی و گروهی می‌باشد که این مساله در حال حاضر به صورت جدی دنبال نمی‌گردد. کارکردهای دلبستگی به خدا همواره مورد بحث بوده است و محققان مختلفی این مساله را مورد بررسی قرار داده‌اند اما روند اجرایی سازی فعالیت‌های عملی در این خصوص همچنان به صورت مطلوبی انجام نمی‌گردد (رضایی و جوادزاده، ۱۴۰۰). کارکردهای دلبستگی به خدا در حوزه‌های فردی (سپاه منصور و همکاران، ۱۳۸۷) و اجتماعی (هولمان و مارماروش، ۲۰۲۳) مورد توجه بوده است. در پژوهشی جوردن کوبین و همکاران (۲۰۲۱) به بررسی دلبستگی نایمن به خدا و تعارضات بین فردی پرداختند. تحقیقات مفهوم دلبستگی به مراقبین را به شخصیت‌های دیگری مانند خدا گسترش داده است. و اینک مقالاتی وجود دارد که از اثرات مثبت دلبستگی به خدا با پیامدهای روانی اجتماعی مختلف حمایت می‌کند. ابعاد دلبستگی به خدا اضطراب و اجتناب منعکس کننده راه‌های مختلفی است که مردم خدا را حمایت کننده و قابل اعتماد در مقابل غیرحمایت کننده و ناسازگار می‌بینند. به عنوان یک جنبه پایدار از فرد، دلبستگی به خدا منجر به الگوهای تکرارشونده رفتار بین فردی می‌شود که می‌تواند خودکنترلی را حفظ و پشتیبانی کند یا آن را مختل کند. برای پر کردن این شکاف، نمونه‌ای متشکل از ۱۰۴۹ بزرگسال در سراسر ایالات متحده اقداماتی را در مورد دلبستگی به خدا، خودکنترلی و پیامدهای بین فردی تکمیل کردند. ابتدا، نتایج نشان داد که دلبستگی نایمن به خدا با سبک بین فردی خصمانه- غالب همراه است. دوم، مشخص شد که بیشترین سطح تبادلات اجتماعی منفی در افرادی که با خود کنترلگری کم و همچنین اشخاص با پرهیز از دلبستگی با اضطراب زیاد رخ می‌دهد. نتایج از نظر خودتنظیمی، قرار گرفتن در معرض استرس و انتخاب موقعیت مورد بحث قرار گرفتند. نتایج پژوهش این بود که دلبستگی ایمن به خدا ممکن است با تأثیرگذاری بر انتخاب موقعیت یک فرد، موجب شود که در معرض استرس کمتری قرار گیرد.

در مسیر بهبود دلبستگی به خدا عوامل مختلفی در تحقیقات مورد توجه بوده است. ندیری و ندیری (۱۴۰۲) مشخص نمودند که میزان دلبستگی به خدا شامل: عوامل تأثیرگذار بر دلبستگی به خدا، چگونگی ارتباط عاطفی با خدا و میزان دلبستگی به خدا؛ میزان رضایت از زندگی شامل: موارد افزایش دهنده و موارد کاهش دهنده رضایت از زندگی؛ میزان تاب‌آوری شامل دیدگاه‌های شخص و نوع چالش و همچنین میزان اضطراب وجودی شامل: دیدگاه به مرگ، دیدگاه به خدا و رفتارهای ایمنی بخش از جمله عوامل حائز اهمیت در این خصوص هستند که می‌تواند جزء برنامه‌های اصلاحی جهت ارتقای دلبستگی به خدا و عوامل وابسته‌ی آن قرار گیرد. کرک پاتریک و شیور (۱۹۹۲) اشاره داشتند که عوامل آموزشی از جمله آموزش‌های ناشی از مدارس و دانشگاه‌ها در کنار آموزش‌های در خانواده می‌تواند منجر به بهبود سطح دلبستگی به خدا گردد. این در حالی است که قاسمی (۱۳۸۷) اشاره داشت که شخصیت افراد و برخی ویژگی‌های درونی نقش تأثیرگذارتری در جهت دلبستگی به خدا دارد. این در حالی است که باباصفیری (۱۴۰۲) مشخص نمود که در مسیر بهبود دلبستگی به خدا می‌بایستی به انواع دلبستگی‌های آن توجه داشت و با ایجاد ابزارهایی سعی در سنجش سطح دلبستگی به خدا داشت. عرفانی و همکاران (۱۳۹۵) اشاره داشتند که نبود ابزارهای سنجش دلبستگی به خدا و همچنین نبود رویکردهای آموزشی مطابق با فرهنگ کشور ایران باعث شده است تا روند بهبود دلبستگی به خدا در یک مسیر مطلوب نباشد. این مساله نشان می‌دهد که ایجاد رویکرد آموزشی در مسیر دلبستگی به خدا و ارتقا سطح مهارت‌ها در این خصوص به عنوان یک ضرورت درک می‌گردد.

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

۳- روش پژوهش

روش تحقیق مورد استفاده روش تحقیق کیفی می‌باشد. به همین منظور، مصاحبه نیمه ساختاریافته با متخصصان و روانشناسانی که به‌طور مستقیم با این حوزه در تعامل هستند، صورت گرفت تا اهداف بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا به‌خوبی شناسایی شود. در تحقیق کیفی، یافته‌های پژوهش اغلب با سؤالات باز، تحلیل محتوا و نتیجه‌گیری نهایی به دست می‌آید. در پژوهش حاضر، این نظریه با روش نظام‌مند گلیرز انجام شد و در اجرای تحقیق، گردآوری و تحلیل داده‌ها به‌واسطه کدگذاری انجام شد. ضمن اینکه مطالعات کتابخانه‌ای جهت گنجاندن سرفصل‌های مورد نیاز در بسته آموزشی باهدف شناسایی نیازهای موجود انجام شد. در پایان این مرحله، بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا تهیه شد. جامعه آماری در این مرحله، شامل متخصصان و روانشناسان آگاه به موضوع حاضر بود. بر اساس انتخاب گلوله برفی و تا رسیدن به اشباع نظری تعداد ۱۲ نفر به‌عنوان میدان پژوهش مشخص شدند. در مصاحبه ۱۰ ام اشباع نظری ایجاد گردید. به صورتی که در این مصاحبه نکات جدیدی برای محقق مشخص نگردید. جهت اطمینان از شکل‌گیری اشباع نظری مصاحبه ۱۲ ام نیز انجام و در نتیجه وجود اشباع نظری مشهود گردید. ملاک ورود میدان تحقیق دارای بودن حداقل ۳ مقاله مرتبط با موضوع پژوهش، دارا بودن حداقل مدرک کارشناسی ارشد و همچنین دارا بودن ۵ سال سابقه شغلی در این خصوص بود. همچنین ملاک خروج میدان تحقیق شامل عدم آگاهی به موضوع دل‌بستگی ایمن به خدا بود. برای سنجش قابلیت اعتماد^۱ تحقیق، در ابتدا به بررسی روایی با روش بازبینی اعضاء پرداخته شد. بدین منظور یافته‌های پژوهش برای چهار مشارکت‌کننده ارائه شد تا متن پیاده‌سازی شده توسط آنان مطالعه، بررسی و بازبینی شود. در برخی موارد متن و تحلیل‌ها اصلاح و تغییر نظریه نهایی اعمال داده شد. در نهایت به یک توافق و تأیید نهایی مدل کلی تحقیق انجامید. در ادامه، برای بررسی پایایی از روش توافق درون موضوعی (از دو کدگذار) استفاده شد. بدین معنا که تمامی صفحات کدگذاری‌های انجام‌شده توسط تحلیل‌گر قبلی، در اختیار یک دانشجوی دکتری روان‌شناسی دیگری داده شد؛ و از ایشان درخواست شد تا هرکدام از مصاحبه‌ها، کدهایی که در نظر او مناسب هستند به‌صورت "توافق" و کدهای غیرمشابه با عنوان "عدم توافق" اعمال نماید. در نهایت، ضریب کاپای کوهن^۲ جهت گزارش میزان توافق کدگذاری بین دو ارزیاب برابر با ۰/۸۱ به‌دست‌آمد که حاکی از ثبات مطلوب کدگذاری بود.

$$k = \frac{\text{Pr}(a) - \text{Pr}(e)}{1 - \text{Pr}(e)}$$

فرمول شماره ۱: ضریب کاپای کوهن

در اجرای پژوهش، پژوهشگر اصلی تحقیق تمام تلاش خود را به کار گرفت تا ملاحظات اخلاقی تحقیق نظیر استفاده از متخصصین مرتبط با حیطه تحقیق، کسب رضایت آگاهانه از آنان جهت شرکت در فرایند پژوهش و تلاش برای حفظ شأن و عزت‌نفس مصاحبه‌شوندگان در طی مصاحبه رعایت شود. همچنین توضیحات لازم درباره موضوع پژوهش، اهداف، اهمیت و نحوه اجرای تحقیق، کسب اجازه برای ثبت و ضبط صدا و پرسیدن سؤالات بدون جهت‌گیری و اعمال نظر آزاد از سوی مشارکت‌کنندگان نیز مدنظر گرفته شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های تحقیق حاضر از کدگذاری به وسیله روش تحلیل تماتیک استفاده شد. جدول شماره ۱ ویژگی‌های میدان تحقیق را نشان می‌دهد.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت شناختی

نمونه	جنسیت	سن	تحصیلات
نمونه ۱	مرد	۴۶	دکتری
نمونه ۲	مرد	۴۵	دکتری
نمونه ۳	مرد	۴۳	کارشناسی ارشد
نمونه ۴	مرد	۴۵	دکتری

¹ Trustworthiness

² Cohen's Kappa Coefficient

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در یافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

کارشناسی ارشد	۵۶	زن	نمونه ۵
دکتری	۵۰	مرد	نمونه ۶
کارشناسی ارشد	۴۵	مرد	نمونه ۷
کارشناسی ارشد	۴۶	مرد	نمونه ۸
دکتری	۵۵	زن	نمونه ۹
دکتری	۵۱	مرد	نمونه ۱۰
کارشناسی ارشد	۴۷	مرد	نمونه ۱۱
دکتری	۴۱	زن	نمونه ۱۲

۴- تحلیل یافته‌ها

در پژوهش حاضر، منبع اصلی داده‌ها به صورت بررسی مصاحبه‌ای بود. بدین معنا که مصاحبه‌های ابتدایی به صورت اکتشافی و توصیفی مد نظر گرفته شده و پس از مصاحبه، کدگذاری داده‌های انجام می‌گردد. همچنین با مقایسه دائمی داده‌ها، کدهای نظری از طریق کدگذاری باز فراهم گردید و به همین ترتیب کدگذاری ۱۲ مشارکت‌کننده انجام گرفت. نتایج به دست آمده از اظهارات و دیدگاه‌های صاحب‌نظران نشان داد که ۶۴ گزاره، ۲۲ مفهوم و ۱۱ مقوله از تجربیات و دیدگاه‌های آنان استخراج شد. جدول شماره ۲ نتایج کدگذاری را نشان می‌دهد.

جدول ۲: نتایج کدگذاری

مقولات	مفاهیم	کدهای باز	فراوانی
تعاملات بین فردی	آشنایی افراد با یکدیگر	آشنایی اعضای گروه با یکدیگر	۸
		آشنایی با ویژگی‌های اعضا	۷
	آشنایی با بسته آموزشی	آشنایی با اهداف بسته آموزشی	۷
		تشریح فرایند بسته آموزشی و تعداد جلسات	۷
		تفسیر برخی واژه‌ها و مباحث مهم و کلیدی در بسته آموزشی فوق	۸
		بیان چارچوب و قواعد بسته آموزشی فوق	۹
		بیان انتظارات مد نظر از بسته آموزشی فوق	۸
آشنایی با دل‌بستگی به خدا	تبیین مفهومی دل‌بستگی	تبیین مفهوم دل‌بستگی	۷
		تفسیر دل‌بستگی به عنوان غریزه اولیه و ذاتی بشر	۸
	ضرورت دل‌بستگی به خدا	تعریف و ضرورت دل‌بستگی به خدا	۷
		بیان چارچوب‌های مهم دل‌بستگی به خدا	۷
		بیان روندهای مربوط به دل‌بستگی به خدا در طی زمان	۷
		بیان چهره‌های موفق در حوزه دل‌بستگی به خدا	۸
ماهیت دل‌بستگی	احساس امنیت ایجادشده به واسطه دل‌بستگی به خدا	۷	
	نحوه استفاده از دل‌بستگی به خدا	۸	
کارکردهای دل‌بستگی به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	کارکردها	کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه امنیت	۸
		کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه اعتماد	۸
		کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه رضایت	۷
		کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه مدیریت بحران‌های فردی و گروهی	۷
انواع دل‌بستگی به خدا	تبیین انواع دل‌بستگی به خدا	معرفی دل‌بستگی ایمن و نایمن	۸
		تعریف دل‌بستگی ایمن به خدا	۷
		تعریف دل‌بستگی نایمن به خدا	۷

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در یافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

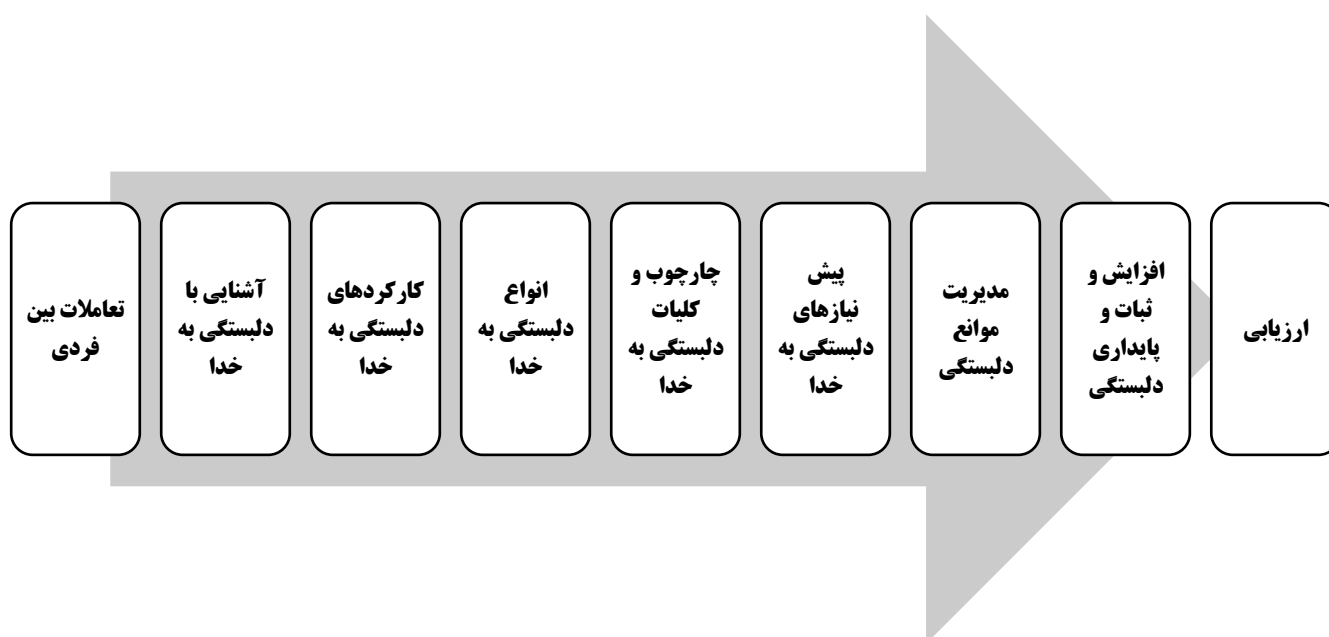
طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران)

مقولات	مفاهیم	کدهای باز	فراوانی	
	تحلیل انواع دلبستگی به خدا	تفکیک دلبستگی ایمن و نایمن به خدا	۷	
		مشخص نمودن نقاط مشترک بارز میان دلبستگی ایمن و نایمن به خدا	۸	
		مشخص نمودن تفاوت‌های بارز میان دلبستگی ایمن و نایمن به خدا	۸	
تعریف و تبیین چارچوب و کلیات دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	بسترهای دلبستگی ایمن به خدا	بیان بسترهای اولیه جهت ایجاد دلبستگی ایمن به خدا	۷	
		ضرورت‌های ایجاد دلبستگی ایمن به خدا	۹	
	مراحل دلبستگی ایمن به خدا	نحوه ایجاد صمیمیت با خدا	۷	
		نحوه ایجاد وابستگی به خدا	۷	
بیان پیش‌نیازهای دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	معرفی پیش‌نیازها	نحوه ایجاد تاب‌آوری با خدا	۹	
		نقش تفاوت‌های فردی در مسیر دلبستگی ایمن به خدا	۹	
		الزامات ایجاد دلبستگی ایمن به خدا	۸	
	عوامل اثرگذار بر دلبستگی ایمن به خدا	کشف تمایلات مخاطبان در خصوص انواع دلبستگی به خدا	۷	
		نقش فرهنگ در دلبستگی ایمن به خدا	۷	
		نقش خانواده در دلبستگی ایمن به خدا	۶	
		نقش مسائل اجتماعی در دلبستگی ایمن به خدا	۶	
	شناخت پیش‌نیازها	شناخت تفاوت‌های فردی در	نقش مذهب در دلبستگی ایمن به خدا	۸
			نحوه شناخت ظرفیت‌های فردی جهت افزایش دلبستگی ایمن به خدا	۹
		تفاوت‌های فردی در دلبستگی ایمن به خدا	بررسی نقش تفاوت‌های فردی در مسیر افزایش دلبستگی ایمن به خدا	۹
نقش تفاوت‌های فردی در مسیر دلبستگی ایمن به خدا			۸	
مدیریت موانع افزایش دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	شناخت موانع	دلبستگی ایمن به خدا در طول سنین مختلف افراد	۸	
		جهت‌دار نمودن نگرش‌ها و رفتارهای افراد	۷	
	کنترل و حذف موانع	نحوه کشف موانع موجود در جهت دلبستگی ایمن به خدا	۸	
		نحوه چگونگی مقابله با موانع موجود در مسیر دلبستگی ایمن به خدا	۸	
		بیان چگونگی حذف موانع موجود	۸	
راهکارهای افزایش دلبستگی ایمن به خدا	بهره‌گیری از ظرفیت‌ها	شناسایی میزان تمایلات غیرهمسو با دلبستگی ایمن به خدا	۸	
		نحوه ایجاد پناهگاه ایمن برای افراد	۹	
	توسعه توانمندی‌ها	نحوه شناخت ظرفیت‌های فردی جهت افزایش دلبستگی ایمن به خدا	۸	
		نحوه استفاده از امکانات محیطی جهت افزایش دلبستگی ایمن به خدا	۸	
ثبات و پایداری در دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	ثبات اولیه	بهبود کیفیت ارتباطی بین فرد و خدا	۸	
		بهبود کیفیت شناختی بین فرد و خدا	۷	
		بهبود کیفیت رفتاری بین فرد و خدا	۸	
		نحوه ایجاد احساسات مذهبی و معنوی	۸	
	پایداری در ثبات	نحوه ایجاد الگوهای درونی در خصوص دلبستگی ایمن به خدا	۸	
		نحوه انجام خودارزیابی جهت سنجش وضعیت دلبستگی ایمن به خدا	۸	
		نحوه مقابله با بحران‌های فردی و محیطی در مسیر افزایش دلبستگی ایمن به خدا	۸	
		مدیریت و ثبات در خصوص وضعیت دلبستگی ایمن به خدا	۷	
ارزیابی از مخاطبان	ارزیابی	سنجش میزان تغییرات کسب‌شده در خصوص سطح دلبستگی ایمن به خدا	۸	
		ایجاد الگوهای موفق در حوزه دلبستگی ایمن به خدا	۸	
	ارزیابی از مخاطبان	تعیین استانداردهای مدنظر دلبستگی ایمن به خدا	۹	
		ارزیابی از مخاطبان در خصوص درک از کلیات = بسته آموزشی	۸	
		ارزیابی از مخاطبان در خصوص درک از اهداف بسته آموزشی	۸	

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دلبستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

مقولات	مفاهیم	کدهای باز	فراوانی
	بازخورد	کسب بازخوردها و نظرات مخاطبان در خصوص مباحث مطروحه	۷
		کسب بازخوردها و نظرات مخاطبان در خصوص وضعیت دل بستگی ایمن به خدا	۸

با استناد به یافته‌های حاصل از مصاحبه‌های کیفی و همچنین، مطالعه مبانی نظری و پژوهشی، بسته‌های آموزشی تهیه و اعتباریابی شد. از آنجاکه بسته آموزشی دل بستگی ایمن به خدا شامل اجزای متعددی است، جهت انجام اعتبارسنجی بسته آموزشی دل بستگی ایمن به خدا از فراوانی درصدی و میانگین درصد پاسخگویی به هر گویه بهره گرفته شده است. شکل شماره ۱ مدل پارادایمی تحقیق حاضر را نشان می‌دهد.

شکل ۱: مدل پارادایمی تحقیق

برای اعتبارسنجی بسته، جامعه آماری شامل ۱۲ نفر از متخصصان بوده است، در جدول ۳ نتایج اعتبارسنجی پاسخ‌دهندگان به هر یک از گویه‌های نظرسنجی در خصوص بسته آموزشی دل بستگی ایمن به خدا را نشان می‌دهد.

جدول ۳: اعتبارسنجی بسته آموزشی

فعالیت‌ها	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
آشنایی اعضای گروه با یکدیگر	۴/۰۰	۰/۶۶۶	۴/۷۴۳	۰/۰۰۱
آشنایی با ویژگی‌های اعضا	۳/۹۰	۱/۱۵۹	۳/۵۸۷	۰/۰۰۱
آشنایی با اهداف بسته آموزشی	۳/۵۰	۰/۵۲۷	۳/۰۰۰	۰/۰۱۵
تشریح فرایند بسته آموزشی و تعداد جلسات	۴/۰۰	۰/۹۴۲	۳/۳۵۴	۰/۰۰۸
تفسیر برخی واژه‌ها و مباحث مهم و کلیدی در بسته آموزشی فوق	۴/۱۰	۰/۷۳۷	۴/۷۱۴	۰/۰۰۱

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل بستگی ایمن به خدا در یافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

سطح معناداری	t	انحراف معیار	میانگین	فعالیت‌ها
۰/۰۰۱	۹/۰۰۰	۰/۵۲۷	۴/۵۰	بیان چارچوب و قواعد بسته آموزشی فوق
۰/۰۰۱	۶/۰۰۰	۰/۴۲۱	۳/۸۰	بیان انتظارات مد نظر از بسته آموزشی فوق
۰/۰۰۱	۸/۵۱۰	۰/۴۸۳	۴/۳۰	تبیین مفهوم دل‌بستگی
۰/۰۰۱	۹/۰۰۰	۰/۴۲۱	۴/۲۰	تفسیر دل‌بستگی به‌عنوان غریزه اولیه و ذاتی بشر
۰/۰۰۱	۴/۷۴۳	۰/۶۶۶	۴/۰۰	تعریف و ضرورت دل‌بستگی به خدا
۰/۰۱۰	۳/۲۵۰	۰/۸۷۵	۳/۹۰	بیان چارچوب‌های مهم دل‌بستگی به خدا
۰/۰۰۱	۸/۵۱۰	۰/۴۸۳	۴/۳۰	بیان روندهای مربوط به دل‌بستگی به خدا در طی زمان
۰/۰۰۱	۴/۹۹۳	۰/۸۲۳	۴/۳۰	بیان چهره‌های موفق در حوزه دل‌بستگی به خدا
۰/۰۱۰	۳/۲۸۰	۰/۶۷۴	۳/۷۰	احساس امنیت ایجادشده به‌واسطه دل‌بستگی به خدا
۰/۰۰۱	۳/۵۸۰	۱/۰۵۴	۳/۹۰	نحوه استفاده از دل‌بستگی به خدا
۰/۰۰۱	۶/۷۰۸	۰/۴۷۱	۴/۰۰	کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه امنیت
۰/۰۰۱	۶/۱۲۸	۰/۵۶۷	۴/۱۰	کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه اعتماد
۰/۰۰۱	۱۱/۰۰۰	۰/۳۱۶	۴/۱۰	کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه رضایت
۰/۰۰۱	۹/۰۰۰	۰/۵۲۷	۴/۵۰	کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه مدیریت بحران‌های فردی و گروهی
۰/۰۰۱	۸/۵۱۰	۰/۴۸۳	۴/۳۰	معرفی دل‌بستگی ایمن و نایمن
۰/۰۰۱	۱۱/۰۰۰	۰/۳۱۶	۴/۱۰	تعریف دل‌بستگی ایمن به خدا
۰/۰۰۱	۸/۵۱۰	۰/۴۸۳	۴/۳۰	تعریف دل‌بستگی نایمن به خدا
۰/۰۰۱	۸/۵۲۰	۰/۴۸۱	۴/۳۰	تفکیک دل‌بستگی ایمن و نایمن به خدا
۰/۰۰۱	۴/۷۱۴	۰/۷۳۷	۴/۱۰	مشخص نمودن نقاط مشترک بارز میان دل‌بستگی ایمن و نایمن به خدا
۰/۰۰۱	۱۳/۵۰۰	۰/۴۲۱	۴/۸۰	مشخص نمودن تفاوت‌های بارز میان دل‌بستگی ایمن و نایمن به خدا
۰/۰۰۱	۸/۵۱۰	۰/۴۸۳	۴/۳۰	بیان بسترهای اولیه جهت ایجاد دل‌بستگی ایمن به خدا

فعالیت‌ها	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
ضرورت‌های ایجاد دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۱۰	۰/۳۱۶	۱۱/۰۰۰	۰/۰۰۱
نحوه ایجاد صمیمیت با خدا	۳/۹۰	۰/۹۹۴	۲/۸۶۲	۰/۰۱۹
نحوه ایجاد وابستگی به خدا	۴/۰۰	۰/۶۶۶	۴/۷۴۳	۰/۰۰۱
نحوه ایجاد تاب‌آوری با خدا	۴/۱۰	۰/۳۱۶	۴/۰۰۰	۰/۰۰۱
نقش تفاوت‌های فردی در مسیر دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۰۰	۰/۳۲۴	۶/۷۰۸	۰/۰۰۱
الزامات ایجاد دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۰۰	۰/۴۵۹	۹/۰۰۰	۰/۰۰۱
کشف تمایلات مخاطبان در خصوص انواع دل‌بستگی به خدا	۴/۰۰	۰/۶۶۶	۵/۰۱۴	۰/۰۰۱
نقش فرهنگ در دل‌بستگی ایمن به خدا	۳/۸۰	۰/۶۳۲	۹/۰۰۰	۰/۰۰۱
نقش خانواده در دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۰۰	۰/۴۷۱	۸/۵۱۰	۰/۰۰۱
نقش مسائل اجتماعی در دل‌بستگی ایمن به خدا	۳/۹۰	۰/۳۱۶	۳/۸۷۴	۰/۰۰۱
نقش مذهب در دل‌بستگی ایمن به خدا	۳/۹۰	۰/۴۸۳	۳/۸۵۷	۰/۰۰۱
نحوه شناخت ظرفیت‌های فردی جهت افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۲۰	۰/۴۲۱	۸/۵۱۰	۰/۰۰۱
بررسی نقش تفاوت‌های فردی در مسیر افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۳۰	۰/۵۴۰	۶/۰۰۰	۰/۰۰۱
نقش تفاوت‌های فردی در مسیر دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۲۰	۰/۷۳۷	۵/۰۱۴	۰/۰۰۱
دل‌بستگی ایمن به خدا در طول سنین مختلف افراد	۴/۸۰	۰/۴۸۳	۱۱/۰۰۰	۰/۰۰۱
جهت‌دار نمودن نگرش‌ها و رفتارهای افراد	۳/۹۰	۰/۴۲۱	۶/۱۲۸	۰/۰۰۱
نحوه کشف موانع موجود در جهت دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۳۰	۰/۵۶۷	۶/۷۰۸	۰/۰۰۱
نحوه چگونگی مقابله با موانع موجود در مسیر دل‌بستگی ایمن به خدا	۳/۸۰	۰/۳۱۶	۶/۱۲۸	۰/۰۰۱
بیان چگونگی حذف موانع موجود	۳/۹۰	۰/۵۲۷	۶/۷۰۸	۰/۰۰۱
شناسایی میزان تمایلات غیرهمسو با دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۱۰	۰/۵۱۶	۶/۷۱۴	۰/۰۰۱

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

فعالیت‌ها	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
نحوه ایجاد پناهگاه ایمن برای افراد	۴/۵۰	۰/۴۸۳	۸/۵۷۳	۰/۰۰۱
نحوه شناخت ظرفیت‌های فردی جهت افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۴۰	۰/۵۶۷	۹/۷۹۸	۰/۰۰۱
نحوه استفاده از امکانات محیطی جهت افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۷۰	۰/۵۰۹	۹/۰۰۰	۰/۰۰۱
بهبود کیفیت ارتباطی بین فرد و خدا	۴/۱۰	۰/۴۳۹	۸/۵۱۰	۰/۰۰۱
بهبود کیفیت شناختی بین فرد و خدا	۴/۰۰	۰/۴۷۱	۴/۸۱۱	۰/۰۰۱
بهبود کیفیت رفتاری بین فرد و خدا	۴/۱۰	۰/۴۵۹	۴/۹۹۳	۰/۰۰۱
نحوه ایجاد احساسات مذهبی و معنوی	۴/۰۰	۰/۵۱۶	۸/۵۱۰	۰/۰۰۱
نحوه ایجاد الگوهای درونی در خصوص دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۰۰	۰/۵۷۱	۶/۷۰۸	۰/۰۰۱
نحوه انجام خودارزیابی جهت سنجش وضعیت دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۰۰	۰/۵۴۱	۶/۵۷۴	۰/۰۰۱
نحوه مقابله با بحران‌های فردی و محیطی در مسیر افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۰۰	۰/۴۸۳	۶/۰۸۹	۰/۰۰۱
مدیریت و ثبات در خصوص وضعیت دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۰۰	۰/۷۸۸	۶/۴۵۸	۰/۰۰۱
سنجش میزان تغییرات کسب‌شده در خصوص سطح دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۴۰	۰/۸۲۳	۸/۸۷۴	۰/۰۰۱
ایجاد الگوهای موفق در حوزه دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۶۰	۰/۴۸۳	۹/۰۵۸	۰/۰۰۱
تعیین استانداردهای مدنظر دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۲۰	۰/۴۷۱	۶/۵۴۶	۰/۰۰۱
ارزیابی از مخاطبان در خصوص درک از کلیات = بسته آموزشی	۴/۳۰	۰/۷۳۷	۶/۵۰۷	۰/۰۰۱
ارزیابی از مخاطبان در خصوص درک از اهداف بسته آموزشی	۴/۲۰	۰/۵۶۰	۷/۰۵۴	۰/۰۰۱
کسب بازخوردها و نظرات مخاطبان در خصوص مباحث مطرحه	۴/۳۰	۰/۵۸۹	۶/۴۸۹	۰/۰۰۱
کسب بازخوردها و نظرات مخاطبان در خصوص وضعیت دل‌بستگی ایمن به خدا	۴/۳۰	۰/۷۴۱	۶/۵۰۷	۰/۰۰۱

با توجه به میانگین گویه‌ها که بالاتر از عدد میانگین (۳) است و میزان سطح معناداری در تمامی گویه‌ها پایین‌تر از ۰/۰۵ است؛ مشخص شد که فعالیت‌های مربوط به بسته آموزشی طراحی‌شده از اعتبار مطلوبی برخوردار است.

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

جدول ۴: سرفصل‌های آموزشی

جلسه	هدف کلی جلسه	خلاصه جلسه
اول	آشنایی و برقراری ارتباط با اعضای گروه	<ul style="list-style-type: none"> - آشنایی اعضای گروه با یکدیگر - آشنایی با اهداف بسته آموزشی - تشریح فرایند بسته آموزشی و تعداد جلسات - تفسیر برخی واژه‌ها و مباحث مهم و کلیدی در بسته آموزشی فوق - بیان چارچوب و قواعد بسته آموزشی فوق - بیان انتظارات مد نظر از بسته آموزشی فوق
دوم	آشنایی با دل‌بستگی به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تکالیف جلسه قبل - تبیین مفهوم دل‌بستگی - تفسیر دل‌بستگی به‌عنوان گزینه اولیه و ذاتی بشر - تعریف و ضرورت دل‌بستگی به خدا - بیان چارچوب‌های مهم دل‌بستگی به خدا = بیان روندهای مربوط به دل‌بستگی به خدا در طی زمان - بیان چهره‌های موفق در حوزه دل‌بستگی به خدا
سوم	کارکردهای دل‌بستگی به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تکالیف جلسه قبل - احساس امنیت ایجادشده به‌واسطه دل‌بستگی به خدا - نحوه استفاده از دل‌بستگی به خدا - کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه امنیت - کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه اعتماد - کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه رضایت - کارکردهای دل‌بستگی به خدا در حوزه مدیریت بحران‌های فردی و گروهی
چهارم	انواع دل‌بستگی به خدا	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تکالیف جلسه قبل - معرفی دل‌بستگی ایمن و نایمن - تعریف دل‌بستگی ایمن به خدا - تعریف دل‌بستگی نایمن به خدا - تفکیک دل‌بستگی ایمن و نایمن به خدا

جلسه	هدف کلی جلسه	خلاصه جلسه
		<ul style="list-style-type: none"> - مشخص نمودن نقاط مشترک بارز میان دل‌بستگی ایمن و نایمن به خدا - مشخص نمودن تفاوت‌های بارز میان دل‌بستگی ایمن و نایمن به خدا
پنجم	تعریف و تبیین چارچوب و کلیات دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تکالیف جلسه قبل - بیان بسترهای اولیه جهت ایجاد دل‌بستگی ایمن به خدا - نحوه ایجاد صمیمیت با خدا - نحوه ایجاد وابستگی به خدا - نحوه ایجاد تاب‌آوری با خدا
ششم	بیان پیش‌نیازهای دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تکالیف جلسه قبل - نقش تفاوت‌های فردی در مسیر دل‌بستگی ایمن به خدا - الزامات ایجاد دل‌بستگی ایمن به خدا - کشف تمایلات مخاطبان در خصوص انواع دل‌بستگی به خدا - نقش فرهنگ در دل‌بستگی ایمن به خدا - نقش خانواده در دل‌بستگی ایمن به خدا - نقش مسائل اجتماعی در دل‌بستگی ایمن به خدا - نقش مذهب در دل‌بستگی ایمن به خدا
هفتم	نحوه ایجاد پیش‌نیازهای دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تکالیف جلسه قبل - نحوه شناخت ظرفیت‌های فردی جهت افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا - بررسی نقش تفاوت‌های فردی در مسیر افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا - نقش تفاوت‌های فردی در مسیر دل‌بستگی ایمن به خدا - دل‌بستگی ایمن به خدا در طول سنین مختلف افراد - جهت‌دار نمودن نگرش‌ها و رفتارهای افراد
هشتم	مدیریت موانع افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> - بررسی تکالیف جلسه قبل - نحوه کشف موانع موجود در جهت دل‌بستگی ایمن به خدا - نحوه چگونگی مقابله با موانع موجود در مسیر دل‌بستگی ایمن به خدا - بیان چگونگی حذف موانع موجود - شناسایی میزان تمایلات غیرهمسو با دل‌بستگی ایمن به خدا

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

جلسه	هدف کلی جلسه	خلاصه جلسه
		- نحوه ایجاد پناهگاه ایمن برای افراد
نهم	راهکارهای افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا	- بررسی تکالیف جلسه قبل - نحوه شناخت ظرفیت‌های فردی جهت افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا - نحوه استفاده از امکانات محیطی جهت افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا - بهبود کیفیت ارتباطی بین فرد و خدا - بهبود کیفیت شناختی بین فرد و خدا - بهبود کیفیت رفتاری بین فرد و خدا - نحوه ایجاد احساسات مذهبی و معنوی - نحوه ایجاد الگوهای درونی در خصوص دل‌بستگی ایمن به خدا
دهم	ثبات و پایداری در دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی	- بررسی تکالیف جلسه قبل - نحوه انجام خودارزیابی جهت سنجش وضعیت دل‌بستگی ایمن به خدا - نحوه مقابله با بحران‌های فردی و محیطی در مسیر افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا - مدیریت و ثبات در خصوص وضعیت دل‌بستگی ایمن به خدا - سنجش میزان تغییرات کسب‌شده در خصوص سطح دل‌بستگی ایمن به خدا - ایجاد الگوهای موفق در حوزه دل‌بستگی ایمن به خدا - تعیین استانداردهای مدنظر دل‌بستگی ایمن به خدا
یازدهم	ارزیابی از مخاطبان	- بررسی تکالیف جلسه قبل - ارزیابی از مخاطبان در خصوص درک از کلیات و اهداف بسته آموزشی - کسب بازخوردها و نظرات مخاطبان در خصوص مباحث مطروحه

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا دارای ۱۱ جلسه خواهد بود که از جلسه اول شامل آشنایی و برقراری ارتباط با اعضای گروه شروع و تا جلسه یازدهم ارزیابی از مخاطبان ادامه خواهد داشت.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

دل‌بستگی به خدا یکی از مفاهیم جدیدی است که در روان‌شناسی و مشاوره مورد بررسی قرار گرفته است. این مفهوم، تحقیقات وسیعی را به در حوزه دل‌بستگی ایجاد کرده است. دل‌بستگی به خدا به افراد این اعتماد به نفس را می‌دهد که با چالش‌های کنونی و آتی روبرو شود. با توجه به اهمیت این مسئله؛ تحقیق حاضر باهدف طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در بافت فرهنگ اسلامی طراحی گردید. نتایج تحقیق حاضر نشان داد که بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا دارای ۱۱

جلسه خواهد بود که از جلسه اول شامل آشنایی و برقراری ارتباط با اعضای گروه شروع و تا جلسه یازدهم ارزیابی از مخاطبان ادامه خواهد داشت.

در تحقیقات مختلفی به این مساله اشاره شده است. ندروی و ندروی (۱۴۰۲) مشخص نمودند که میزان دل‌بستگی به خدا شامل: عوامل تاثیرگذار بر دل‌بستگی به خدا، چگونگی ارتباط عاطفی با خدا و میزان دل‌بستگی به خدا؛ میزان رضایت از زندگی شامل: موارد افزایش دهنده و موارد کاهش دهنده رضایت از زندگی؛ میزان تاب‌آوری شامل دیدگاه‌های شخص و نوع چالش و همچنین میزان اضطراب وجودی شامل: دیدگاه به مرگ، دیدگاه به خدا و رفتارهای ایمنی بخش از جمله عوامل حائز اهمیت در این خصوص هستند که می‌تواند جزء برنامه‌های اصلاحی جهت ارتقای دل‌بستگی به خدا و عوامل وابسته‌ی آن قرار گیرد. جونگ (۲۰۲۰) اشاره داشت که بهبود دل‌بستگی به خدا نیازمند برنامه‌های جامعه و آموزش‌های فردی و گروهی می‌باشد که این مساله در حال حاضر به صورت جدی دنبال نمی‌گردد. به نظر می‌رسد در مسر بهبود دل‌بستگی ایمن به خدا نیازمند یک فرایند آموزشی در مسیر نهادینه‌سازی این دل‌بستگی می‌باشد. به صورتی که جنبه‌های فردی و گروهی در این خصوص مدنظر قرار گیرد. به عبارتی تمرکز بر مساله بهبود دل‌بستگی ایمن به خدا می‌بایستی برخاسته از برخی جنبه‌های فردی و برخی جنبه‌های اجتماعی باشد تا بتوان مسیر ارتقا سطح دل‌بستگی ایمن به خدا را بهبود داد. این مساله در راستای نتایج تحقیقات سپاه منصور و همکاران (۱۳۸۷) و هولمان و مارماروش (۲۰۲۳) می‌باشد. به عبارتی نتایج تحقیق حاضر در این خصوص با نتایج تحقیقات سپاه منصور و همکاران (۱۳۸۷) و هولمان و مارماروش (۲۰۲۳) همسو می‌باشد. به نظر می‌رسد اهمیت توجه به مسائل فردی و گروهی در مسیر بهبود دل‌بستگی ایمن به خدا و همچنین ضرورت آموزش فردی و گروهی باعث ایجاد این همسویی شده است. دل‌بستگی ایمن به مراقبان و شرکای عاشقانه دارای مزایای فراوانی برای پیامدهای روانی اجتماعی و سلامتی است. از نظر رشد، فرآیندهای مرتبط با دل‌بستگی بر ظرفیت خودتنظیمی تأثیر می‌گذارند، از جمله تقویت خودکنترلی و محدود کردن تکانشگری. بر اساس دیدگاه بین فردی شخصیت، روانشناسی اجتماعی و بالینی، دل‌بستگی یک متغیر تفاوت فردی است که نه تنها در فرد قرار دارد، بلکه یک متغیر تفاوت فردی است که منجر به الگوهای تکراری مبادلات اجتماعی می‌شود که به نفع یا آسیب به فرد است. اخیراً، ادبیات تحقیق تشخیص داده است که دل‌بستگی می‌تواند با خدا یا قدرتی بالاتر نیز رخ دهد.

نظری و همکاران (۱۴۰۲) اشاره داشتند که دل‌بستگی ایمن به خدا می‌تواند نقش مهمی در ترویج رفتارهای مطابق با ارزش‌های جامعه داشته باشد و مسیر تحول فردی و اجتماعی را تسریع نماید. کرک پاتریک و شیور (۱۹۹۲) اشاره داشتند که عوامل آموزشی از جمله آموزش‌های ناشی از مدارس و دانشگاه‌ها در کنار آموزش‌های در خانواده می‌تواند منجر به بهبود سطح دل‌بستگی به خدا گردد. این در حالی است که قاسمی (۱۳۸۷) اشاره داشت که شخصیت افراد و برخی ویژگی‌های درونی نقش تاثیرگذارتری در جهت دل‌بستگی به خدا دارد. نتایج تحقیق حاضر تحقیق حاضر با نتایج تحقیقات نظری و همکاران (۱۴۰۲)، پاتریک و شیور (۱۹۹۲) و قاسمی (۱۳۸۷) همسو می‌باشد. به نظر می‌رسد در مسیر بهبود سطح دل‌بستگی به خدا می‌بایستی علاوه بر آموزش به نگهداشت نیز توجه جدی گردد. این مساله باعث شده است تا گام‌هایی در فرایند آموزشی ترسیم شده در تحقیق حاضر تحت عنوان مدیریت موانع دل‌بستگی ایمن به خدا، افزایش و ثبات و پایداری دل‌بستگی ایمن به خدا و همچنین ارزیابی سطح دل‌بستگی ایمن به خدا به عنوان گام‌های مهم در این حوزه مشخص گردد. به عبارتی فرایند آموزشی طراحی شده در تحقیق حاضر بازگوکننده این مهم می‌باشد که در دل‌بستگی ایمن به خدا در بستر آگاهی شکل می‌گیرد که این آگاهی ناشی از تبیین مفاهیم مرتبط با دل‌بستگی به خدا است. از طرفی توجه به پیش‌نیازهای دل‌بستگی به خدا می‌تواند ضمن رفع موانع موجود باعث گردد تا در کنار افزایش دل‌بستگی ایمن به خدا؛ شرایطی فراهم گردد تا میزان ثبات و پایداری دل‌بستگی ایمن به خدا به صورت کاملاً محسوس افزایش یابد. این مساله همچنین نشان می‌دهد که در کنار افزایش؛ میزان ثبات و پایداری دل‌بستگی ایمن به خدا از جایگاه مهم و ارزشمندی برخوردار است. همچنین مطابق با فرایند طراحی شده مشخص گردید که ارزیابی به عنوان رکن مهم و کلیدی در مسیر بهبود سطح دل‌بستگی ایمن به خدا قرار دارد که می‌تواند زمینه‌ساز نهادینه‌سازی این نوع دل‌بستگی گردد.

به اعتقاد روان‌شناسان، امنیت روانی و ایمان ارتباط تنگاتنگی با هم دارند و رفتارهای دل‌بستگی ایمن یا نایمنی که در فرد شکل می‌گیرد، زمینه‌ساز گرایش یافتن یا نیافتن او به ایمان را فراهم می‌کند. دل‌بستگی به خدا موجب تاب‌آوری است تاب‌آوری نتیجه

یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در

یافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

ایمن بودن دل‌بستگی است هرچه افراد از دل‌بستگی ایمن‌تری برخوردار باشند تعلق خاطر به خداوند عالم پایگاه امنی شناخته می‌شود که در زمان‌های پریشانی پناهگاه بشر است. همان‌طور که ایجاد رابطه دل‌بستگی ایمن در کودکان برای رشد و ارتقای سلامت آنان در بزرگسالی یک امر حیاتی تلقی می‌شود، شکل‌گیری و تحول دل‌بستگی ایمن به خدا نیز می‌تواند در شکوفایی معنوی، سازگاری، سلامت و بهزیستی انسان‌ها نقش اساسی داشته باشد. دل‌بستگی ایمن در ابعاد دیگر زندگی از جمله ارتباط با خدا و کسب ایمان نیز تأثیر دارد. روان‌شناسان می‌گویند این کارکردها در افعال و رفتارهای یک فرد مذهبی و باایمان قابل‌شناسایی است و او به‌صورت فطری و ناخودآگاه کارکردهای حاصل از دل‌بستگی به خداوند را در زندگی تجربه می‌کند. دعا کردن حاصل از ایمان به خداوند، کارکرد مجاورت جویی را در دل‌بستگی آشکار می‌کند. با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا ضمن استفاده از بسته آموزشی تدارک دیده‌شده در حوزه دل‌بستگی ایمن به خدا؛ بستری در جهت نهادینه شدن آموزش‌های این بسته در میان زنان با طرحواره‌های ناسازگار اولیه حوزه بریدگی و طرد را فراهم نمود. همچنین با توجه به نتایج تحقیق حاضر پیشنهاد می‌گردد تا با برگزاری دوره‌های آموزشی در میان زنان با طرحواره‌های ناسازگار اولیه حوزه بریدگی و طرد؛ شرایطی جهت بهبود دل‌بستگی ایمن به خدا را فراهم نمود.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.

مشارکت نویسندگان

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

منابع

- باباصغری، فریده (۱۴۰۲). بررسی تاثیر دل‌بستگی به خدا بر خوش بینی تحصیلی در دانش‌آموزان، اولین همایش بین‌المللی افق‌های نوین در آموزش و پرورش در هزاره سوم، بوشهر.
- خانکه، حمیدرضا (۱۴۰۳). روش تحقیق کیفی کاربردی. تهران: انتشارات جامعه‌نگر.
- خراسادیزاده، سمیه؛ شهابی‌زاده، فاطمه؛ دستجردی، رضا (۱۳۹۰). بررسی نقش دل‌بستگی دوران کودکی، دل‌بستگی به خدا و سبک‌های اسنادی بر اضطراب اجتماعی دانشجویان شهر بیرجند. *روانشناسی و دین*، ۴، ۴۳-۵۹.
- سپاه منصور، مژگان؛ شهابی‌زاده، فاطمه؛ خوشنویس، الهه (۱۳۸۷). ادراک دل‌بستگی کودکی، دل‌بستگی بزرگسال و دل‌بستگی به خدا. رضایی، الهام؛ جوادزاده، فاطمه (۱۴۰۰). پیش‌بینی پایداری براساس دل‌بستگی به خدا، امید به زندگی و شادکامی در فرهنگیان زن بازنشسته خمینی شهر.
- سلطانیان‌زاده، فرشته؛ چابکی‌نژاد، زهرا؛ فلاح، محمدحسین (۱۳۹۸). پیش‌بینی سرزندگی بر پایه سبک‌های کنارآمدن و باورهای دینی در زنان سرپرست خانواده. *مجله علوم روانشناختی*، ۱۸ (۷۶)، ۴۵۹-۴۶۵.
- قاسمی‌چفته، فرزانه (۱۳۹۸). *آموزش ادراک از خدا و تاثیر بر هیجانات*. تهران: آریا دانش
- عرفانی، احمد؛ غباری بناب، باقر و رفیعی‌هنر، حمید (۱۳۹۵). نقش واسطه‌ای خودمهارگری در رابطه دل‌بستگی به خدا با کارکرد خانواده در میان متاهلین شهر قم
- غباری، باقر؛ حدادی، علی‌اکبر (۱۳۹۰). دل‌بستگی به خدا در بافت فرهنگ اسلامی: پایه‌های نظری، ساخت و روسازی ابزار اندازه‌گیری، روش‌ها و مدل‌های روان‌شناختی، ۴، ۱۱-۱.
- ندری، رضیه و ندری، زینب (۱۴۰۲). بررسی پدیدار شناسی چگونگی دل‌بستگی به خدا و عوامل وابسته به آن در دانشجویان دانشگاه آزاد، ششمین همایش ملی فناوری‌های نوین در تعلیم و تربیت، روانشناسی و مشاوره ایران، تهران
- یوسفی، فاطمه؛ فلاح، محمد حسین؛ زارعی محمودآبادی، حسن؛ نظری، علی (۱۴۰۵). طراحی و اعتبارسنجی بسته آموزشی دل‌بستگی ایمن به خدا در یافت فرهنگ اسلامی (مطالعه دیدگاه صاحب‌نظران). *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۱)، ۱-۱۸.

نظری، محمد و غباری بناب، باقر و بحرینیان، سیدعبدالمجید و حاجی عزیزاده، کبری (۱۴۰۲)، تدوین برنامه مداخله ای مبتنی بر دل‌بستگی به خدا و بررسی اثربخشی آن بر طرحواره های ناکارآمد معنوی و بهزیستی معنوی

- Bock, N. A., Hall, M., Wang, D. C., & Hall, T. W. (2023). Spiritual self-awareness as a moderator between attachment to God and evangelical christians' appraisals of suffering. *Spirituality in Clinical Practice*, 10(2), 131.
- Bowlby J. (1969). *Attachment*. Vol. 1. New York: Basic Books. Attachment and loss.
- Bowlby J. (1969). *Loss*. Vol. 3. New York: Basic Books. Attachment and loss.
- Bowlby J. (1969). *Separation*. Vol. 2. New York: Basic Books. Attachment and loss.
- Bradshaw, M., Ellison, C. G., & Flannelly, K. J. (2008). Prayer, God imagery, and symptoms of psychopathology. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 47(4), 644-659.
- Counted, V., Possamai, A., McAuliffe, C., & Meade, T. (2020). Attachment to Australia, attachment to God, and quality of life outcomes among African Christian Diasporas in New South Wales: A cross-sectional study. *Journal of Spirituality in Mental Health*, 22(1), 65-95.
- Cutcliffe, J. R. (2000). Methodological issues in grounded theory. *Journal of Advanced Nursing*, 31(6), 1476-1484.
- DEMİRKAN, F. S. (2023). The Relationship between Attachment to God, Perception of God and Emotional State, and Psychological Well-being: The Sample of Chronic Diseases. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (31), 100-121.
- Gall, T. L., & Bilodeau, C. (2020). Attachment to God and coping with the diagnosis and treatment of breast cancer: a longitudinal study. *Supportive Care in Cancer*, 28, 2779-2788.
- Ghorbani, M., Montazer, A., Rayhani, A. S., Mardani, N., & Javadi, A. (2024). Mediating Role of Attachment to God in the Relationship between Religious Coping Strategies and Death Anxiety in Older Adults.
- Henderson, W. M., & Kent, B. V. (2022). Attachment to God and psychological distress: Evidence of a curvilinear relationship. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 61(1), 161-177.
- Hollman, S. N., & Marmarosh, C. (2023). Providing a secure base: Facilitating a secure attachment to God in psychotherapy. 4, 21-31.
- House, J. S., Umberson, D., & Landis, K. R. (1988). Structures and processes of social support. *Annual Review of Sociology*, 14(1), 293-318.
- Jung, J. H. (2020). Belief in supernatural evil and mental health: Do secure attachment to God and gender matter? *Journal for the Scientific Study of Religion*, 59(1), 141-160.
- Kirkpatrick, L. A. (1999). Toward an evolutionary psychology of religion and personality. *Journal of Personality*, 67(6), 921-952.
- Kirkpatrick, L. A., & Shaver, P. R. (1992). An attachment-theoretical approach to romantic love and religious belief. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(3), 266-275.
- Knabb, J. J., Boyd, H. R., Duvall, K. S., & Lowell, J. R. (2023). The Relationship between God Attachment, Transdiagnostic Processes, and Symptoms of Psychopathology among Christian Adults. *Journal of Psychology and Theology*, 51(2), 296-315.
- Ladd, K. L., & Spilka, B. (2002). Inward, outward, and upward: Cognitive aspects of prayer. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41(3), 475-484.
- Lee, E., Sells, J., Newmeyer, M., & Arveson, K. (2023). An Examination of Attachment to God, Individualism, Collectivism, and Differentiation of Self in Second-Generation Christian Korean Americans. *Journal of Psychology and Theology*, 1-11.
- Mirowsky J, Ross CE. (2003). *Social causes of psychological distress*. Hawthorne, NY: Aldine de Gruyter.
- Oktay, J. S. (2012). *Grounded Theory*. Oxford University Press.
- Pollner, M. (1989). Divine relations, social relations, and well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 92-104.
- Poloma MM, Gallup GH., Jr. (1991). *Varieties of prayer: A survey report*. Philadelphia, PA: Trinity Press International.
- Rowatt, W., & Kirkpatrick, L. A. (2002). Two dimensions of attachment to God and their relation to affect, religiosity, and personality constructs. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41(4), 637-651.
- Seeman, T. E. (1996). Social ties and health: The benefits of social integration. *Annals of Epidemiology*, 6(5), 442-451.